

1. Toegankelijkheid kinderopvang in het geding

Er zijn signalen dat kinderen die de doelgroepen vormen van het onderwijsachterstandenbeleid minder dan voorheen bereikt worden met voorschoolse voorzieningen¹. Er wordt een verband gelegd met de invoering van de inkomensafhankelijke bijdrage. Tot voor kort waren peuterspeelzalen en voorscholen voor ouders van doelgroepkinderen in veel gemeenten gratis. Waarschijnlijk kunnen veel ouders de kosten, al zijn die soms minimaal, niet opbrengen. Mogelijk ondervinden ouders ook problemen bij het aanvragen van toeslagen (idem). Dat er minder kinderen met kinderopvang bereikt worden is alarmerend, aangezien met name kinderen met een risico op achterstand baat hebben bij voorschoolse educatie. Internationaal onderzoek heeft herhaaldelijk positieve resultaten laten zien van voorschoolse educatie op de latere ontwikkeling van kinderen. Ook uit Nederlands onderzoek blijkt deelname aan voorschoolse programma's effectief. Goede kwaliteit in de vorm van een vve-programma, veel spelverrijking en activiteiten met een educatief karakter blijken de ontwikkeling van met name doelgroepkinderen positief te beïnvloeden en bij te dragen aan het inlopen van achterstand ten opzichte van niet-doelgroepkinderen (pre-COOL onderzoek (www.pre-cool.nl)). De afgelopen jaren was als gevolg van inspanningen binnen gemeenten het bereik van voorschoolse opvang onder kinderen uit achterstandsgroepen hoog; de meeste driejarigen namen deel aan een vorm van voorschoolse educatie.

Maatregelen zijn nodig om verdere terugloop te voorkomen. Aangezien de deelname aan een peuterspeelzaal/voorschool voor doelgroepkinderen vroeger veelal gratis was, met een groot bereik tot gevolg pleit dit voor kosteloze, laagdrempelige toegang tot kinderopvang voor alle twee- en driejarigen, opdat kinderen die de opvang het allermeest nodig hebben niet buiten de boot vallen.

2. Afstemming van beleid schiet tekort

Samenwerking tussen verschillende sectoren, opvang, onderwijs en jeugdzorg, gaat niet alleen over organisatie maar ook over inhoud. Uit het pre-COOL cohortonderzoek blijkt dat er weinig stabiliteit is in kwaliteit van de voor- naar vroegschoolse fase. De doorgaande lijn wordt nog onvoldoende gerealiseerd. Slechts een klein deel van de kinderen met een risico op achterstand krijgt zowel in de voor- als in de vroegschoolse periode aanbod van (relatief) hoge kwaliteit. In de voorschoolse fase namen doelgroepkinderen vaak deel aan voorschoolse voorzieningen met een betere kwaliteit dan kinderen die geen doelgroep vormen van het vve-beleid², in de kleutergroepen zien we dit niet terug³. Slechts een klein deel van de doelgroepleerlingen krijgt zowel in de voor- als in de vroegschoolse periode aanbod van (relatief) hoge kwaliteit. Vanuit de voorschoolse voorziening komen doelgroepkinderen zelfs vaker terecht in kleutergroepen met een *lagere* kwaliteit dan niet-doelgroepkinderen. Vermoedelijk is dit ook een verklaring voor het feit dat wanneer kinderen in de kleutergroepen zitten daar minder effect gevonden wordt van het aanbod op de ontwikkeling van doelgroepkinderen dan in de voorschoolse periode.

Een mogelijke verklaring voor het gevonden verschil tussen voor- en vroegschoolse periode is het verschil in aansturing van de beide sectoren. Het beleid voor- en vroegschoolse educatie is al sinds 2000 gericht op het creëren van een doorlopend, naar ontwikkelingsfase opbouwend traject vanaf tweeënhalf tot zes jaar voor brede ontwikkelingsstimulering in samenwerkingsverbanden van peuterspeelzalen en kleutergroepen in het basisonderwijs. In 2006 vond een belangrijke beleidswijziging plaats en werd de zogenaamde 'knip' tussen het voorschoolse en vroegschoolse deel aangebracht. Voor gemeenten betekende dit minder sturingsmogelijkheden ten aanzien van het vroegschoolse deel. De beleidsverantwoordelijkheid voor deze fase kwam nadrukkelijker bij de scholen te liggen. Vanaf dat moment gaan scholen/besturen helemaal zelf over de vroegschoolse periode en zijn er geen prikkels meer van buitenaf die aangrijpen op de kwaliteit in de kleutergroepen. De beleidsaandacht (lokaal en nationaal) voor vve betreft de laatste jaren vooral de voorschoolse periode en de vroegschoolse periode is buiten beeld van dit beleid geraakt. Het lijkt er op dat schoolbesturen niet op eigen kracht ook voor het vroegschoolse deel kwaliteit hebben weten

¹ Gelder, L. van, 'Ouders halen massaal peuters van voorschool vanwege kosten'. Het Parool, 12-9-2018.

² Leseman, P. & Veen, A. (red.) (2016). Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. Rapport 947.

³ Veen, A., Veen, I. van der, Schaik, S. van, Leseman, P. (2017). Kwaliteit in kleutergroepen en de relatie met ontwikkeling van kinderen. Resultaten uit het pre-COOL onderzoek. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. Rapport 973.

te bewaken en bevorderen. Een kwalitatief goede doorgaande lijn is met name voor kwetsbare kinderen die gevoelig zijn voor overgangen, van belang. Er kan niet vanuit worden gegaan dat de samenwerking in IKC-verband als vanzelf leidt tot een betere kwaliteit in doorgaande lijn. Voor het realiseren hiervan zijn verschillende partijen (schoolbesturen, kinderopvangaanbieders, gemeente) verantwoordelijk. Nodig is dat deze partijen onder gemeentelijke regie met elkaar in gesprek gaan over wat een goed aanbod is voor kinderen die risico lopen op achterstand en wat daar op het lokale niveau voor nodig is. Daarover moeten zij op de lokale agenda afspraken maken, zodat het beleid evalueerbaar is. Dit vraagt ook om afstemming tussen de verantwoordelijke ministeries.